

9. Samofal Ja. V. Upravlenye trudovym processom y vospytanyem shkoljnykov v seljskoj obshheobrazovatel'noj shkole: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.01 / Ja. V. Samofal. – K., 1985. – 24 s.
10. Tkachenko Y. Gh. Shkola – seljskomu khozjajstvu / Y. Gh. Tkachenko // Narodnoe obrazovanye. – 1972. – # 3. – S. 63-67.
11. Trudova politekhnichna shkola : Mify i realnistj (1917–1941 rr.) / D. O. Tkhorzhevsjkyj, A. V. Vykhruhsh, Gh. V. Tereshhuk ta inshi. – K., b.n.v., 1994. – 135 s.

КУЗЬМЕНКО В. И. Организационно-педагогические предусловия формирования понятий у старшеклассников общеобразовательных учебных заведений сельской местности в условиях профильного обучения.

В статье совершается анализ психолого-педагогических и организационно-методических предусловий формирования понятий у старшеклассников общеобразовательных учебных заведений сельской местности. Рассматривается опыт формирования понятий с технологии сельскохозяйственного производства в украинской школе в условиях профильного обучения в разные исторические периоды.

Ключевые слова: профильная технологическая подготовка, формирование понятий с аграрного производства, профессиональная направленность, сельскохозяйственный профиль, профессиональное обучение.

KUZMENKO V. I. Organizational and Pedagogical Prerequisites of Students' Formation of Concepts in Secondary Schools in Rural Areas in Terms of Specialized Education.

In the paper author conducts analysis of psycho-pedagogical and organizational and methodological prerequisites of students' formation of concepts in secondary schools in rural areas. Experience of forming concepts in agricultural technology in Ukrainian schools in terms of specialized education in different historical periods was reviewed. In the paper author defines main tasks of specialized technological training of senior students in rural schools as of today.

Key words: specialized technological training, formation of concepts of agricultural production, professional orientation, agricultural specialization, professional training.

УДК 37.011.3-051:78

Лю Веньцун

**АНАЛІЗ РЕЗУЛЬТАТІВ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОГО ДОСЛІДЖЕННЯ
ФОРМУВАННЯ ВОКАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ
МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА**

У статті визначено і конкретизовано цілі вокально-хорової підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва у вищих навчальних закладах, зокрема, такі: володіння фаховими знаннями в галузі вокально-хорового мистецтва, знайомство з методами наукового пізнання, формування системи методологічних знань в контексті майбутньої професії. Визначення показників мотиваційно-ціннісного, когнітивного і творчо-діяльнісного компонентів професійної підготовки, необхідних для успішної реалізації майбутніх вчителів у вокально-хоровій діяльності.

Ключові слова: модель, показники, компоненти, професійна підготовка, майбутні вчителі.

Мета статті полягає у експериментальній перевірці ефективності впровадження структурно-функціональної моделі формування вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва.

Аналіз наукових джерел зазначив, що питання вокально-хорового навчання студентів у вищих навчальних закладах було під постійною увагою науковців. Проблема вокально-хорової підготовки майбутніх вчителів музики має висвітлення в дослідженнях українських (А. Т. Авдієвський, А. В. Козир [3], П. І. Муравський, Г. М. Падалка [5], Ю. Є. Юцевич [8]) та китайських (Вей Лімін [1], Ген Цзінхен [2], Лін Хай [4], Чен Дін [6], Цзін Нань [7]) педагогів-науковців.

Організація експериментального дослідження підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до формування вокально-педагогічної майстерності розподілялась на констатувальний та формувальний етапи.

Констатувальний етап експериментального дослідження призначався для встановлення у студентів вхідного рівня сформованості кожного компонента досліджуваного феномену (мотиваційно-ціннісного, креативного та творчо-діяльнісного) і загальних показників підготовки майбутнього вчителя музичного мистецтва для формування вокально-педагогічної майстерності. Констатувальним етапом було охоплено 190 студентів, які навчались у Національному педагогічному університеті імені М. П. Драгоманова в інституті мистецтв, та в Київському університеті імені Бориса Грінченка у 2013–2014 н.р.

Також на цьому етапі було проведено розподіл студентів на контрольні та експериментальні групи.

При розподілі студентів на КГ і ЕГ ми враховували вхідний рівень володіння майбутніх вчителів музичного мистецтва компонентами вокально-хорової майстерності (стрій, ансамбль, дикція-артикуляція, нюансування, аналіз індивідуального розвитку в процесі співу). За допомогою використання інструментарію (прослуховування, анкетування, приспівування, опитування, тестування, участь студентів у заняттях на навчальних дисциплінах: “Хоровий клас”, “Постановка голосу”, “Хорове диригування”, встановлено результати констатувального етапу дослідження, що відображено в таблиці 1.

Аналіз табличних даних свідчить про те, що за всіма компонентами формування вокально-педагогічної майстерності у студентів і експериментальних груп мають близькі показники на цьому етапі.

Так, за середнім балом сформованість кожного компоненту була на кілька сотих бала нижчою, ніж у студентів КГ, що свідчить про однакові умови вступу студентів в наступний формувальний етап експериментального дослідження.

Результати констатувального експерименту свідчать про необхідність удосконалення педагогічної майстерності у напрямку вокально-хорового мистецтва. З цією метою було організовано формувальний етап експериментального дослідження зі студентами контрольних та експериментальних груп у період 2013–2014 і 2014–2015 н.р.

Таблиця 1

Результати констатувального етапу експериментального дослідження

Компоненти майстерності		Цифрові показники рівнів і кількості студентів						СБ
		Високий		Середній		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	
мотиваційно-ціннісний	КГ	15	15,72	58	59,75	17	24,53	3,39
	ЕГ	17	15,56	64	60,44	19	24,00	3,38
креативний	КГ	12	12,45	50	61,38	28	26,17	3,24
	ЕГ	14	14,34	61	60,06	25	25,60	3,23
творчо-діяльнісний	КГ	13	12,53	59	61,17	19	26,30	3,30
	ЕГ	15	12,80	63	60,10	22	27,10	3,27
загальні показники	КГ	13	13,56	56	60,70	21	25,74	3,31
	ЕГ	15	14,23	63	60,20	22	25,57	3,29

Констатувальний експеримент дозволив виявити рівні вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва. Так, **високий рівень** характеризується розвиненістю мотиваційно-ціннісного компоненту: високим ступенем прояву інтересу до вокально-хорового мистецтва; зацікавленістю до фахового зростання, до вивчення специфічних особливостей вокально-хорового мистецтва як своєї країни, так і країн інших народів світу, націленість на пізнання вокально-хорових традицій та самовдосконалення. Згідно когнітивного компоненту цей рівень передбачає глибину і систематизованість знань у володінні вокально-хорової техніки: співоча постава, звуковедення, артикуляція, дихання, відчуття резонаторів, тощо. Розуміння стилевих і жанрових особливостей вокально-хорових творів; ерудованість у галузі національної і світової вокально-хорової культури. За творчо-діяльним компонентом, передбачається, що студенти здатні до творчо-виконавської інтерпретації, художньо-образного розкриття змісту вокального, хорового твору; артистизму: здатності до сценічного втілення музичного образу твору; володінням виконавської інтерпретації, а також імпровізаційними навичками.

Середній рівень характеризується зорієнтованістю на професійне самовдосконалення, наявністю мотивації при оцінюванні емоційно-образного змісту вокально-хорового твору, діяти у відповідності власної компетенції. Студенти цього рівня сприймають музично-художні образи переважно конкретного змісту. Саме недостатній прояв особистісного інтересу до формування вокально-педагогічної майстерності: несаможиттєвість, безініціативність, обумовлює збіднені художньо-образні уявлення. Згідно когнітивного компоненту студент проявляє рефлексивний характер активності, ситуативне підвищення власної вокально-педагогічної майстерності. Вони можуть переносити свої певні вокально-хорові знання, уміння і навички у навчально-творчі самостійні види роботи, але показ на колективі, що передбачає артистизм і прояв педагогічної майстерності потребує систематичної цілеспрямованої роботи. Творчо-діяльнісний компонент характеризується не достатньо глибокими теоретичними знаннями, що потребує певної стимуляції з боку викладача; задовільний ступінь розвитку творчої уяви, недостатньо розвинені вокально-хорові вміння та навички, що викликає певні труднощі під час виступу.

Низький рівень визначається недостатньою спрямованістю мотивів навчання студентів, що пов'язується із ситуативною необхідністю, з поверховим інтересом до вокально-педагогічної діяльності. Студенти недостатньо орієнтуються у питаннях теорії та практики постановки голосу, вокально-хорової методики. Студенти не володіють вокально-хоровими вміннями та навичками, не здатні до самостійного опрацювання музичного твору. Такі студенти потребують постійної уваги і підтримки викладачів, допомоги у самоорганізації діяльності. Когнітивний компонент у студентів цього рівня характеризується інертністю в здатності створювати творчу атмосферу; слабкі вміння застосовувати набутий фаховий досвід у вокально-хоровій діяльності; недостатній рівень теоретично-методичних знань у цієї галузі. Творчо-діяльнісний компонент відзначається обмеженим фаховим тезаурусом, що відчувається під час використання набутих вокально-хорових умінь та навичок у практичній роботі; проявляється слабка ініціативність, знижені креативні здібності і поверхова реалізація свого творчого потенціалу.

Результати констатувального експерименту свідчать про необхідність удосконалення вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва. З цією метою було організовано формувальний експеримент, який проводився зі студентами контрольної та експериментальної груп у період 2014–2015 н.р. У контрольній групі формування вокально-педагогічної майстерності відбувалось за традиційною методикою, а в експериментальній частині – з врахуванням взаємозв'язку інтегральних якостей майбутнього вчителя музичного

мистецтва, що базуються на поєднанні педагогічних та вокальних, диригентсько-хорових умінь, професійно-педагогічних та виконавських властивостей.

З метою аналізу результатів експериментального дослідження порівнювалися цифрові показники вхідного і підсумкового рівнів сформованості педагогічної майстерності майбутніх вчителів музичного мистецтва, які навчалися у контрольних та експериментальних групах. Вхідний і підсумковий контроль здійснювався для встановлення відповідних змін у формуванні кожного компоненту (мотиваційно-ціннісний, когнітивний, творчо-діяльнісний) та рівнів готовності до формування вокально-педагогічної майстерності майбутніх вчителів музичного мистецтва (високий, середній, низький).

Результати аналізу про зміни у сформованості мотиваційно-ціннісного компоненту свідчать, що за показниками високого рівня збільшилася кількість студентів від 15,72% до 25,74% (на 10,02%), а в експериментальних – від 15,56% до 50%, що на 34,34% більше ніж у КГ, що зумовлено збільшенням кількості студентів з високим рівнем сформованості цього компоненту; за показниками середнього рівня у контрольних групах зросла кількість студентів від 59,75% до 60,70%, а в ЕГ – зменшилась від 60,44% до 60,20%.

Результати формування креативного компоненту вокально-педагогічної майстерності свідчать, що за показниками високого рівня кількість студентів контрольної групи збільшилась від 12,45% до 13,56%, а в ЕГ – від 14,34% до 14,23%, що на 2,09 % більше ніж у студентів КГ; за показниками середнього рівня в КГ зросла кількість студентів від 59,75% до 60,70%, а в ЕГ зменшилась – від 60,44% до 60,20%, що зумовлено збільшенням кількості студентів з високим рівнем сформованості цього компоненту; за показниками низького рівня зменшилась кількість студентів КГ від 21 особи до 14 особи, що становить зменшення від 24,53% до 10,55%, а в ЕГ від 24% до 7%, що на 3,55% менше, ніж у студентів КГ.

Результати встановлення показників рівнів сформованості творчо-діяльнісного компоненту до вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва дали можливість узагальнити, що за показниками високого рівня формування вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва відмічається зростання кількості студентів у контрольній групі від 12,53% до 13,56%, що на 1,03% більше, а ЕГ – від 12,80% до 14,23%, що на 1,43% більше ніж у студентів КГ; за показниками середнього рівня в КГ зросла кількість студентів від 59,75% до 60,70%, а ЕГ зменшилась від 60,44% до 60,20%, що зумовлено збільшенням кількості студентів з високим рівнем сформованості цього компоненту.

Такий підхід допоміг отримати достовірну інформацію про особливості формування вокально-педагогічної майстерності майбутнього вчителя музичного мистецтва у процесі занять з постановки голосу, хорового диригування, хорового класу та практикуму роботи з хором, простежити динаміку позитивних змін і підготувати матеріал кінцевого етапу експерименту.

Таблиця 2

*Узагальнені цифрові показники рівнів сформованості
вокально-педагогічної майстерності*

Групи і к-ть студентів	Етап контролю	Цифрові показники рівнів сформованості вокально-педагогічної майстерності						СБ
		Високий		Середній		Низький		
		КС	%	КС	%	КС	%	
КГ (90)	ВК	13	13,56	56	60,70	21	25,74	3,31
	ПК	19	21,10	53	50,90	18	20	3,37
ЕГ (100)	ВК	15	14,23	63	60,20	22	25,57	3,29
	ПК	50	50,00	44	44,00	6	6,00	4,32

I рівень – низький. Студенти цього рівня характеризувались поверховим, формальним ставленням до формування у дітей вокальних умінь, навичок. Підбір співочого матеріалу був одноманітним, замість продуманої у методичному плані постановки голосу у дітей, відбувалась чисто технічна робота по засвоєнню текстового матеріалу пісні. Не враховувались фізіологічні особливості розвитку дитячого голосового апарату: дотримання поміркованого, обережного режиму, нерівномірність розвитку організму, що призводило під час інтонування до високого положення гортані, не сформованості голосових складок, швидкої втоми. У цих студентів був зафіксований низький рівень знань у галузі вокально-педагогічної майстерності: обмеженість базових знань, умінь та навичок.

II рівень – середній, представлений поступовим формуванням уміння внутрішньо-слухового відтворення майбутнім вчителем музичного мистецтва звучання твору й усвідомлення його звуковисотного інтонування. Їм притаманний середній рівень розвитку креативних здібностей, поступове розширення слухової уяви; виявляють інтерес до творчих форм роботи, але без ініціативи; в цілому студенти задоволені вибором професії; здатні до самоаналізу.

III рівень – високий, виражається у бажанні студентів змістовно оволодіти вокально-педагогічною майстерністю (що проявляється у прагненні до саморозвитку, до само актуалізації). Їм притаманний високий рівень знань в галузі вокального мистецтва. В роботі з дітьми вони

проявляють знання дитячої психології і фізіології; сформовані уміння підбору на слух, контролю за якістю співу, контролю за художньою виразністю виконання, цілісного охоплення музичної форми; тонкого відчуття стилю та жанру твору.

Відповідно цього компоненту розроблені показники: а) наявність вокально-педагогічної ерудованості в порівнянні вокальних шкіл України, Китаю, світової культури.

Висновки. Таким чином, аналіз результатів експериментального дослідження свідчить про ефективність структурно-функціональної моделі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва до вокально-педагогічної майстерності, результативність якої підтверджується достовірними показниками, які перевірені за допомогою методів математичної статистики.

Використана література:

1. *Вей Лімін.* Формування вокальної культури майбутнього вчителя музики на основі традицій Китаю та України : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02 – “Теорія та методика музичного навчання” / Вей Лімін. – Київ, 2011. – 19 с.
2. *Ген Цзінхен.* Система вокальних умінь як основа професійної підготовки майбутнього вчителя музики / Ген Цзінхен // *Наук. часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія 14. Теорія і методика мистецької освіти: Зб. наук. праць.* – Вип. 16 (21). – Ч. 1. – К., 2014. – С. 68-71.
3. *Козир А.В.* Теорія та практика формування професійної майстерності вчителів музики в системі багаторівневої освіти : автореф. дис. ... док. пед. наук. 13.00.02 – “Теорія та методика музичного навчання”. 13.00.04 – “Теорія та методика професійної освіти” / А. В. Козир. – Київ, 2009. – 43 с.
4. *Лінь Хай.* Традиції та сучасні тенденції розвитку вокально-хорової школи Китаю / Лінь Хай // *Педагогіка вищої середньої школи: зб. наук. праць.* – Кривий Ріг : КДПУ, 2006. – № 16. (Мистецько-педагогічна освіта (теорія, методи, технології)). – С. 265-271.
5. *Падалка Г. М.* Художньо-педагогічна інтерпретація музики в структурі професійної підготовки музиканта-педагога / Г. М. Падалка // *Теорія і методика мистецької освіти : зб. наук. праць.* – Вип. 5. – К. : НПУ, 2004. – С. 3-11.
6. *Чен Дін.* Формування вокальних навичок майбутнього вчителя музики на традиціях Китаю та України : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02 – “Теорія та методика музичного навчання” / Чен Дін. – Київ, 2013. – 20 с.
7. *Цзін Нань.* Методичні засади вокального навчання студентів з КНР у системі музично-педагогічної освіти України : автореф. дис. ... канд. пед. наук. 13.00.02 – “Теорія та методика музичного навчання” / Цзін Нань. – Київ, 2009. – 21 с.
8. *Юцевич Ю. Є.* Теорія і методика розвитку співацького голосу : навч.-метод. пос. для викладачів і студентів мистецьких навчальних закладів, учителів шкіл різного типу / Ю. Є. Юцевич. – К., 1998. – 263 с.

References:

1. *Vei Limin.* Formuvannia vokalnoi kultury maibutnoho vchytelia muzyky na osnovi tradytsii Kytaiu ta Ukrainy : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. 13.00.02 – “Teoriia ta metodyka muzychnoho navchannia” / Vei Limin. – Kyiv, 2011. – 19 s.
2. *Hen Tszinkhen.* Systema vokalnykh umin yak osnova profesiinoi pidhotovky maibutnoho vchytelia muzyky / Hen Tszinkhen. // *Nauk. chasopys NPU imeni M. P. Drahomanova. Seriia 14. Teoriia i metodyka mystetskoï osvity : zb. nauk. prats.* – Vyp. 16 (21). Ch. 1. – K., 2014. – S. 68-71.
3. *Kozyr A. V.* Teoriia ta praktyka formuvannia profesiinoi maisternosti vchyteliv muzyky v systemi bahatorivnevoi osvity : avtoref. dys. ... dok. ped. nauk. 13.00.02 – “Teoriia ta metodyka

- муzychnoho navchannia". 13.00.04 – "Teoriia ta metodyka profesiinoi osvity". / A. V. Kozyr. – Kyiv, 2009. – 43 s.
4. *Lin Khai*. Tradytsii ta suchasni tendentsii rozvytku vokalno-khorovoi shkoly Kytaiu // Pedahohika vyshchoi serednoi shkoly : zb. nauk. prats. / Lin Khai. – Kryvyi Rih: KDPU, 2006. – № 16. (Mystetsko-pedahohichna osvita (teoriia, metody, tekhnolohii)). – S. 265-271.
  5. *Padalka H. M.* Khudozhno-pedahohichna interpretatsiia muzyky v strukturi profesiinoi pidhotovky muzykanta-pedahoha / H. M. Padalka // Teoriia i metodyka mystetskoï osvity : zb. nauk. prats. – Vyp. 5. – K. : NPU, 2004. – S. 3-11.
  6. *Chen Din*. Formuvannia vokalnykh navychok maibutnoho vchytelia muzyky na tradytsiiakh Kytaiu ta Ukrainy : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. 13.00.02 – "Teoriia ta metodyka muzychnoho navchannia" / Chen Din. – Kyiv, 2013. – 20 s.
  7. *Tszin Nan*. Metodychni zasady vokalnoho navchannia studentiv z KNR u systemi muzychno-pedahohichnoi osvity Ukrainy : avtoref. dys. ... kand. ped. nauk. 13.00.02 – "Teoriia ta metodyka muzychnoho navchannia" / Tszin Nan. – Kyiv, 2009. – 21 s.
  8. *Yutsevych Yu. Ie.* Teoriia i metodyka rozvytku spivatskoho holosu: navch.-metod. pos. dlia vykladachiv i studentiv mystetskykh navchalnykh zakladiv, uchyteliv shkil riznoho typu. / Yu. Ie. Yutsevych. – K., 1998. – 263 s.

ЛЮ ВЕНЬЦУН. Анализ результатов экспериментального исследования формирования вокально-педагогического мастерства будущих учителей музыкального искусства.

В статье определено и конкретизировано цели вокально-хоровой подготовки будущего учителя музыкального искусства в высших учебных заведениях, в частности, таких как: владение специальными знаниями в области вокально-хорового искусства, ознакомление с методами научного познания, формирование системы методологических знаний в контексте будущей профессии. Определение показателей мотивационно-ценностного, когнитивного и творчески-деятельного компонентов профессиональной подготовки, необходимых для успешной реализации будущих учителей в вокально-хоровой деятельности.

Ключевые слова: модель, показатели, компоненты, профессиональная подготовка, будущие учителя.

LIU VENTSZUN. Analysis the results of experimental studies of shaping the future music teachers' vocal-pedagogical skills.

There are purposed the target of future music teacher vocal and choral training in article, such as: possession the special vocal and choral art knowledge, introduction to scientific knowledge methods, shaping the methodological knowledge in a context of future profession. Determination the indicators of motivational-value, cognitive and creative & active training components, such as required for successful future teachers implementation in vocal and choral activities.

Key words: model, indexes, components, professional preparation, future teachers.